

ANALIZA STATISTIČNIH PODATKOV SPLOŠNOIZOBRAŽEVALNIH KNJIŽNIC V LJUBLJANI ZA LETO 1972

Milka Grgič

bibliotekar, vodja katalogizacijskega oddelka,
Delavska knjižnica, Ljubljana

UDK 027.082(497.12Lj.):31"1972"

GRGIČ Milka: Analiza statističnih podatkov splošnoizobraževalnih knjižnic v Ljubljani za leto 1972, Knjižnica, Ljubljana 1973, let. 17, št. 1/4

Sestavek obravnava statistične podatke o bralcih, izposojenem knjižnem gradivu, o obračanju knjižne zaloge in letnem prirastu knjižnega gradiva za šest ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic v letu 1972. Pri tem je podrobneje obdelan socialni sestav bralcev in izposoja knjižnega gradiva.

UDC 027.082(497.12Lj.):31"1972"

GRGIČ Milka: Statistical Analysis of Public Libraries in Ljubljana for the Year 1972, Knjižnica, Ljubljana 1973, vol. 17, No 1/4

Statistical data on readers, loans, frequency of borrowings, and acquisitions for six public libraries in Ljubljana for the year 1972 have been assessed. A detailed analysis of the social structure of readers and of the loans is given.

Namen vsake statistike je, da nam z rednim zbiranjem določenih podatkov poda tak material, iz katerega se lahko razberejo zakonitosti določenih pojavov ter kvalitativna analiza pojavov. Tudi v knjižničarstvu zbiramo statistične podatke in iz njih črpamo material za razne analize ter sestavljamo načrte dela za naprej. Skupnost ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic je o statistiki v knjižnicah večkrat razpravljala. Skupnost je na področju ljubljanskih občin nov organizem; da bi svoje delo pravilno zastavila, mora delo in delovanje svojih knjižnic dodobra poznati. Statistični podatki, ki so jih doslej ljubljanske splošnoizobraževalne knjižnice zbirale, so bili za Skupnost preohlapni in se iz njih ni dal razbrati značaj posameznih knjižnic, razlike v okolju, razlike v delu knjižnic itd. Tako so ti statistični podatki ločevali izposojene knjige le v 4 skupine: leposlovje, mladinsko berilo, poučna in politična literatura. Za ugotavljanje socialnega sestava je bilo uporabljenih le 5 skupin: delavci, kmetje, uslužbenci, dijaki in ostali. Za današnji čas

in rabo, ko so se v zadnjih 30 letih zelo spremenile socialne plasti naše družbe, so ti kazalci neuporabni in že zdavnaj zastareli.

Zato je Skupnost na eni izmed svojih sej v decembru 1971 sklenila, da v letu 1972 zbere podrobnejše podatke o bralcih, izposoji in nakupu knjig, vendar tako, da pri tem ne pretrga dotedanjega zbiranja osnovnih statističnih podatkov, temveč zbiranje kontinuirano nadaljuje. V ta namen je bil izdelan poseben statistični obrazec, dodana so mu bila natančna navodila za sestavljanje statistike. Knjižnice so ta material pravočasno sprejele, tako da so lahko pričele zbirati podatke 4. januarja 1972.

Rezultati te razširjene statistike so zdaj tu. Že med sestavljanjem letne statistike so se knjižničarji lahko marsikaj iz nje poučili. Spoznali so, kakšne obiskovalce imajo, kakšne knjige so bile izposojene, kakšna je bila nabavna politika v posamezni knjižnici. Zlasti zanimivi in koristni pa so skupni statistični rezultati in posamične primerjave med njimi za Skupnost ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic, saj kažejo zakonitosti in pojave, ki doslej niso bili znani.

V tem sestavku so obdelana le tista statistična vprašanja, ki se od dosedanjega načina zbiranja statističnih podatkov razlikujejo po tem, da so razširjena. Namen sestavka je seznaniti bralce s tem, kakšne podatke je Skupnost dobila na podlagi svojih statističnih raziskav. Ker pa je to prvi poizkus statistično temeljiteje obdelati neko področje splošnoizobraževalnih knjižnic, nedvomno ni brez pomanjkljivosti. Za poznavalca stroke pa je vkljub temu zbranih dovolj podatkov, ki ga bodo spodbudili k razmišljanju.

V Skupnost ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic so povezane naslednje knjižnice: Mestna knjižnica, Delavska knjižnica, Knjižnica Jožeta Mazovca Moste-Polje, Ljudska knjižnica Siška, Ljudska knjižnica Bežigrad, Knjižnica Prežihovega Voranca Vič. Pionirska knjižnica, ki deluje v Ljubljani, v statistiki ni zajeta, ker ni član te Skupnosti in ker je njeno delo posebnega značaja.

I. BRALCI

1. *Redni bralci* (vsak bralec se šteje le enkrat v letu)

Popis bralcev temelji na nomenklaturi Centra za raziskovanje javnega mnenja, se pa istočasno veže na dosedanje statistično popisovanje bralcev v splošnoizobraževalnih knjižnicah, oziroma se dajo z združenjem posameznih skupin dobiti enaki podatki kot po starem načinu (skupine: delavci, kmetje, uslužbenci, dijaki, ostali).

Taka opredelitev bralcev omogoča, da vsaj v grobem spoznamo:

- iz katerih socialnih plasti izhajajo naši bralci,
- kakšno izobrazbo imajo,

— koliko je med bralci aktivnega (zaposlenega) prebivalstva in koliko vzdrževanega prebivalstva.

V letu 1972 je bilo v naše knjižnice vpisanih 32.679 bralcev:

	Mestna	Delav- ska	Moste	Siška	Beži- grad	Vič	Skupaj	%
Delavci	1.562	698	304	430	693	95	3.772	11,5
Kmetje	25	2	4	—	5	—	36	0,1
Obrtniki	40	15	2	10	10	12	89	0,3
Uslužbenci								
z niž. izobrazbo	1.378	335	355	105	266	65	2.504	7,7
s sred. izobrazbo	1.685	864	381	526	576	136	4.168	12,8
z višjo in visoko izobrazbo	870	556	158	120	295	90	2.089	6,4
Svobodni poklici	41	10	2	2	4	4	63	0,2
Upokojenci	518	299	124	113	133	52	1.239	3,7
Gospodinje	1.212	172	108	163	187	82	1.924	5,9
Učenci osemletke	402	203	1.751	1.356	682	560	4.954	15,2
Dijaki in vajenci	932	1.533	1.612	1.341	1.080	466	6.964	21,3
Studenti	1.863	1.970	289	210	412	133	4.877	14,9
Skupaj	10.528	6.657	5.090	4.366	4.343	1.695	32.679	100

Če skupine bralcev iz prednje tabele razvrstimo po številu od najnižjega do najvišjega, dobimo tako zaporedje:

	Število	%
Kmetje	36	0,1
Svobodni poklici	63	0,2
Obrtniki	89	0,3
Upokojenci	1.239	3,7
Gospodinje	1.924	5,9
Uslužbenci		
z višjo in visoko izobrazbo	2.089	6,4
z nižjo izobrazbo	2.504	7,7
Delavci	3.772	11,5
Uslužbenci		
s srednjo izobrazbo	4.168	12,8
Studenti	4.877	14,9
Učenci osemletke	4.954	15,2
Dijaki in vajenci	6.964	21,3
Skupaj	32.679	100

To zaporedje je istočasno tudi povprečje za splošnoizobraževalne knjižnice v Ljubljani za leto 1972.

Zanimiva so občutnejša odstopanja od povprečja, ki so izkazana v naslednji tabeli (podatki so izraženi le v odstotkih):

	Povprečje %	Mestna %	Delav- ska %	Moste %	Siška %	Beži- grad %	Vič %
Gospodinj	5,9	+ 11,5	—	2,6	—		2,1
Uslužbenci							
z višjo in							
visoko izobrazbo	6,4		+ 8,4		— 2,8		
z nižjo izob.	7,7	+ 13,1			— 2,4		
Delavci	11,5	+ 14,8		— 6		+ 15,7	— 5,6
Uslužbenci							
s srednjo izob.	12,8	+ 16		— 7,5			
Študenti	14,9	+ 17,6	+ 29,6	— 5,7	— 4,8		— 7,8
Učenci osemletke	15,2	— 3,8	— 3	+ 34,4	+ 31,1		+ 33
Dijaki in vajenci	21,3	— 8,8		+ 31,7	+ 30,7	+ 24,9	+ 27,5

Iz vseh treh sprednjih statističnih pregledov lahko izluščimo naslednje značilnosti:

V obrobni knjižnici je vpisano majhno število kmetov, v Siški in na Viču ni celo nobenega. Nasprotno pa Mestna knjižnica, ki deluje v strogem centru mesta, navaja kar 25 članov-kmetov. Celotno povprečje vpisanih delavcev je zelo nizko, le 11,5 %. Od tega odstopata z boljšimi rezultati le Mestna knjižnica s 14,8 in Bežigrad s 15,7 %.

Mestna in Delavska knjižnica imata podpovprečni odstotek vpisanih učencev osnovnih šol, znamenje, da na tem področju (Center) dobro deluje Pionirska knjižnica in nekatere šolske knjižnice. V obrobni knjižnici je izredno visok odstotek učencev in dijakov. Iz tega podatka lahko sklepamo, da šolske knjižnice tu (izjema je Bežigrad) še niso dovolj urejene. Bežigradska knjižnica pa ima močno zaledje v domovih vajencih in strokovnih šolah, odtod pri njej toliko mladine.

Nadpovprečno visok odstotek vpisanih študentov ima Delavska knjižnica, kar ji daje svojstven značaj in ni posledica njene lokacije, temveč je takemu obisku vzrok njena knjižna zaloga.

V naše knjižnice je vpisanih 21,5 % intelektualcev (seštevek skupin: uslužbenci z višjo in visoko izobrazbo, svobodni poklici, študentje). V Mestni knjižnici imajo vpisanih 26 %, v Delavski knjižnici pa celo 38 % intelektualcev.

Od celotnega števila rednih članov je kar 51,4 % iz vrst učeče se mladine (študentje, dijaki in vajenci, učenci osemletke).

Dalje nam statistični podatki povedo, da je od celotnega članstva knjižnic 12.721 aktivnih (zaposlenih) oseb ali 38,9 % in 19.958 vzdrževanih oseb ali 61,1 %. Po podatkih Statističnega letopisa Ljubljane za leto 1972 pa je to razmerje pri ljubljanskem prebivalstvu 50,6 % : 49,4 %. To odstopanje od splošnega ljubljanskega povprečja jasno kaže, kam morajo knjižnice usmeriti svoje delovanje, da bi svojo nalogo splošno-izobraževalnih ustanov bolje opravile.

2. Obisk bralcev (šteje se vsak posamezen obisk bralca v knjižnici)

Dnevno statistično beleženje obiskov bralcev z označitvijo spola in starosti je bilo dopolnjeno z dvema podskupinama:

- skupina mladine se deli na podskupini:
  - do 15 let starosti,
  - od 15 do 20 let starosti;
- skupina odraslih se deli na podskupini:
  - od 20 do 60 let,
  - nad 60 let starosti.

Taka razdelitev naj bi pokazala:

- obisk bralcev pionirskih oddelkov,
- obisk bralcev mladinskih oddelkov,
- obisk odraslega aktivnega prebivalstva (od 20 do 60 let),
- obisk starejših oseb, ki so upokojene oziroma zunaj delovnega

procesa.

Zbir statističnih podatkov, dobljenih na ta način, je dal tale rezultat:

			Mestna	Delav- ska	Moste	Siška	Beži- grad	Vič	Skupaj	%
Mladina	do 15 let	moški	1.700	1.165	9.081	6.773	4.036	2.650	25.405	
		ženske	1.613	1.365	14.655	10.952	6.583	5.301	40.469	
		skupaj	3.313	2.530	23.736	17.725	10.619	7.951	65.874	21,5
	od 15 do 20 let	moški	3.251	7.109	6.344	6.235	4.666	2.216	29.821	
		ženske	5.699	8.457	10.532	10.465	6.561	3.663	45.377	
		skupaj	8.950	15.566	16.876	16.700	11.227	5.879	75.198	24,6
Odrasli	od 20 do 60 let	moški	22.114	17.105	4.042	4.473	5.536	792	54.062	
		ženske	35.491	17.770	8.579	11.476	11.935	2.805	88.056	
		skupaj	57.605	34.875	12.621	15.949	17.471	3.597	142.118	46,4
	nad 60 let	moški	2.736	2.087	510	809	628	207	6.977	
		ženske	7.135	3.510	1.307	1.672	1.844	532	16.000	
		skupaj	9.871	5.597	1.817	2.481	2.472	739	22.977	7,5
Skupaj	moški	29.801	27.466	19.977	18.290	14.866	5.865	116.265	38,—	
	ženske	49.938	31.102	35.073	34.565	26.923	12.301	189.902	62,—	
	skupaj	79.739	58.568	55.050	52.855	41.789	18.166	306.167	100	

Ti podatki nam kažejo nekaj posebnosti. Za nekatere od njih smo našli razlago, za druge pa ne in jih bo treba še proučiti. Na primer: od 306.167 obiskov je 189.902 žensk in 116.265 moških, tj. 62 % žensk in 38 % moških. Po navedbah Statističnega letopisa za leto 1972 je razmerje med ženskami in moškimi v Ljubljani 53,5 % : 46,5 % in je približno enako v vseh starostnih stopnjah. Zanimivo bi bilo poiskati vzroke temu pojavu, da zahaja v knjižnice mnogo več žensk od moških, čeprav so ženske vsaj enako obremenjene z delom kot moški, ali pa celo še bolj.

Pregled obiskov po starostnih skupinah nam kaže (v odstotkih) naslednje:

do 15 let	21,51 %
od 15 do 20 let	24,58 %
od 20 do 60 let	46,41 %
nad 60 let	7,5 %

Statistični letopis za leto 1972 pa navaja za mesto Ljubljano naslednje cenitve:

do 15 let	11,6 %
od 15 do 20	8,2 %
od 20 do 60	61,8 %
nad 60 let	10,6 %

Primerjava obeh podatkov kaže zelo močan obisk mladine v knjižnicah (kar nedvomno izhaja iz potreb šolanja) in premalo obiska iz vrst aktivnega prebivalstva.

Če si pogledamo v skupini odraslih od 20 do 60 let razdelitev po spolu v posameznih knjižnicah in če te številke združimo, dobimo tak pregled:

Mestna knjižnica	22.114 moških	35.491 žensk
Delavska knjižnica	17.105 moških	17.770 žensk
Moste	4.042 moških	8.579 žensk
Šiška	4.473 moških	11.476 žensk
Bežigrad	5.536 moških	11.935 žensk
Vič	792 moških	2.085 žensk

V knjižnicah Moste, Šiška, Bežigrad in Vič je za 200 % in več ženskih obiskov kot moških v tej skupini starosti. Tudi če upoštevamo, da mati oziroma žena odnese knjige še za druge člane družine (predvsem za moža), je to podatek, ki bi ga bilo treba podrobneje raziskati in najti vzroke zanj.

Obisk skupine otrok do 15 let starosti je bil tak:

Mestna knjižnica	3.313 — 4,1 %	(odstotek je izračunan
Delavska knjižnica	2.530 — 4,4 %	od celotnega števila obi-
Moste	23.736 — 43,1 %	skov v posamezni knjiž-
Šiška	17.725 — 33,5 %	nici)
Bežigrad	10.619 — 23,9 %	
Vič	7.951 — 43,5 %	

Razlika med Mestno in Delavsko knjižnico na eni strani in ostalimi štirimi knjižnicami na drugi strani je tako izrazita, da ne kaže le na delovanje Pionirske knjižnice v centru Ljubljane. Ta razlika daje vsaki skupini knjižnic poseben pečat: obrobne knjižnice so knjižnice mladih ljudi, obe knjižnici v centru pa knjižnici odraslih.

3. *Frekvenca obiskov* (kolikokrat je redni bralec v 1 letu obiskal knjižnico)

Primerjava med številom rednih članov in številom obiskov članov nam da tale rezultat:

	Redni člani	Obiski	Frekvenca
Mestna knjižnica	10.528	79.739	7,5-krat
Delavska knjižnica	6.657	58.568	8,9-krat
Moste	5.090	55.050	10,8-krat
Šiška	4.366	52.855	12,1-krat
Bežigrad	4.343	41.789	9,4-krat
Vič	1.695	18.166	10,6-krat
Skupaj	32.679	306.167	9,3-krat

Povprečna frekvenca za vseh 6 knjižnic je torej 9,3-krat. Pri posameznih knjižnicah se frekvenca giblje v mejah normale in ni velikega odstopanja od povprečja. Nižjo frekvenco obiskov pri Mestni in Delavski knjižnici povzroča močna izposoja poučne literature, ki si jo bralci izposojajo na daljše obdobje in zato redkeje obiskujejo knjižnico. Šišenska knjižnica, ki letno izposodi od vseh izposojenih knjig le 6 % poučne literature, ima zato tudi najvišjo frekvenco obiskov.

II. IZPOSOJA KNJIG NA DOM

1. *Pregled po strokah.* Zbrani podatki, ki se nanašajo samo na izposajo knjižnega gradiva na dom in ne upoštevajo izposoje znotraj knjižničnih prostorov ali čitalnice, so pokazali tole sliko:

	Mestna	Delavska	Moste	Šiška	Bežigrad	Vič	Skupaj
0							
(Splošno)	3.939	2.938	193	347	192	165	7.774
1							
(Filozofija)	3.679	4.866	1.208	620	664	198	11.235
2							
(Verstvo in mitologija)	360	383	197	107	78	15	1.140
3							
(Družbene vede)	3.883	5.948	1.981	730	1.264	388	14.194
5							
(Prirod. vede)	2.086	3.544	1.518	489	1.300	445	9.382
6							
(Uporab. vede)	1.847	3.978	1.412	483	1.141	282	9.143
7							
(Umetnost in šport)	3.591	4.468	1.069	255	1.040	327	10.750

	Mestna	Delav- ska	Moste	Siška	Beži- grad	Vič	Skupaj
8 p (Jezikoslovje, leposl. poučno)	4.301	3.951	2.000	845	1.177	3.550	15.824
8 ml (Mladinsko leposlov.)	12.851	7.491	29.697	55.427	20.334	14.818	140.618
8 l (Leposlovje)	172.934	107.984	77.139	52.222	60.129	28.985	499.393
9 (Zemljepis — zgodovina)	11.660	9.697	5.181	3.019	4.154	2.229	35.940
Skupaj:	221.131	155.248	121.595	114.544	91.473	51.402	755.393

Statistika izposojenega knjižnega gradiva (v nadaljnjem besedilu: (knjig) temelji na opredelitvi po vsebini po UDK. Po dosedanjih večletnih izkušnjah v nekaterih knjižnicah splošnoizobraževalnega tipa je to za današnje razmere in ta tip knjižnic najbolj primeren in koristen način. Pregled izposojenih knjig, opredeljenih po vsebini in DK, je zanimiv za vsako knjižnico posebej, ker ji pove, za katere stroke se njeni bralci najbolj zanimajo. Za Skupnost knjižnic pa je tak pregled zanimiv v medsebojni primerjavi, saj pokaže, da zanimanje bralcev za posamezne stroke ni enako v vseh knjižnicah. Pri tem ne smemo pozabiti, da na izposajo knjig ne vpliva le zanimanje bralcev, sama izposoja je odvisna tudi od stanja knjižne zaloge po posameznih strokah.

Ce uredimo seštevke izposojenih knjig (po strokah) po vrstnem redu števil, dobimo tako zaporedje:

leposlovje	499.393
mladinsko berilo	140.618
zemljepis — zgodovina	35.940
jezikoslovje — literar. teorija	15.824
družbene vede	14.194
filozofija	11.235
umetnost — šport	10.750
prirodne vede	9.382
uporabne vede	9.143
splošno	7.774
verstvo — mitologija	1.140
skupaj	755.393

V vseh knjižnicah je na prvem mestu izposoja leposlovja, na drugem pa izposoja mladinskega berila. Izjema je le Delavska knjižnica, kjer je na drugem mestu izposoja skupine 9 in je mladinsko berilo šele

na tretjem mestu. Zaporedje ostalih skupin, izraženo v DK, je po posameznih knjižnicah takole:

Mestna knjižnica:	9,	8p,	0,	3,	1,	7,	5,	6,	2
Delavska knjižnica:	8ml,	3,	1,	7,	6,	8p,	5,	0,	2
Moste:	9,	8p,	3,	5,	6,	1,	7,	2,	0
Šiška:	9,	8p,	3,	1,	5,	6,	0,	7,	2
Bežigrad:	9,	5,	3,	8p,	6,	7,	1,	0,	2
Vič:	8p,	9,	5,	3,	7,	6,	1,	0,	2

Tak pregled vsaj v grobem nakazuje usmerjenost nabavne politike in stanje knjižne zaloge v posameznih knjižnicah. Očiten je podatek knjižnice Vič, da so izposodili 3550 knjig iz skupine 8p. Stevilka je za tak tip knjižnice previsoka in gre pri tem najbrže za neljubo pomoto.

2. *Odnos med leposlovnimi in poučnimi knjigami* (zaradi enostavnejšega izražanja uporabljamo termin »poučne« za knjige s poučno, znanstveno in strokovno vsebino).

V naslednji tabeli so prikazani odnosi med izposojenimi leposlovnimi in poučnimi knjigami:

	Leposlovje	%	Poučno	%	Skupaj
Mestna	185.785	84	35.346	16	221.131
Delavska	115.475	74,4	39.773	25,6	155.248
Moste	106.836	87,9	14.759	12,1	121.595
Šiška	107.649	94,—	6.895	6,—	114.544
Bežigrad	80.463	88,—	11.010	12,—	91.473
Vič	43.803	85,2	7.599	14,8	51.402
Skupaj	640.011	84,7	115.382	15,3	755.393

Razpon med najnižjim in najvišjim odstotkom izposojenih poučnih knjig je velik: od 6 % do 25,6 %. Tak širok razpon odločno narekuje, da se mora najnižji odstotek s pomočjo ustreznih ukrepov (nabavna politika itd.) dvigniti in se čimprej približati sedanjemu ljubljanskemu povprečju 15 %. Nerealen je odstotek knjižnice Vič — 14,8 % — ker temelji na nerealnem številu izposojenih knjig iz skupine 8p.

Iz vseh predloženih statističnih podatkov o izposoji knjig v splošno-izobraževalnih knjižnicah mesta Ljubljane je razvidno, da naloga teh knjižnic danes ni več količinsko dvigati izposoje. Ta je danes tako že na visoki ravni, tudi po merilih FIAB. Glavna naloga teh knjižnic je in ostane, da se dvigne *kvaliteta* izposojenih knjig, to pa tako, da se izposodi kar največ poučne literature.

Da bi dobili popolnejšo sliko o rezultatih dela ljubljanskih splošno-izobraževalnih knjižnic, je prav, da si pogledamo podatke o izposojenih poučnih knjigah v nekaterih študijskih knjižnicah Slovenije v letu 1972:

	Izposoja na dom	Izposoja v čitalnici	Skupaj
Študijska knjižnica Koper	4.379	8.413	12.792
Študijska knjižnica Novo mesto	1.316	14.486	15.802
Študijska knjižnica Celje	7.350	11.476	18.826

Če primerjamo te podatke s podatki o izposojenih poučnih knjigah v ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnicah, nam je jasno, da slednje popolnoma upravičeno nosijo svoj naziv »splošnoizobraževalne«.

III. STRUKTURA PRIRASTA KNJIG

V letu 1972 je bilo nabavljenih skupno 13.450 knjig. Naslednja tabela nam pokaže notranjo strukturo tega prirasta:

	Leposlovje	Mladinsko	Poučno	Skupaj
Mestna knjižnica	1.645	227	869	2.741
Delavska knjižnica	1.544	250	1.254	3.048
Moste	1.221	695	974	2.890
Šiška	839	499	315	1.653
Bežigrad	715	295	526	1.536
Vič	653	465	464	1.582
Skupaj	6.617	2.431	4.402	13.450
V odstotkih:	49,2 %	18,1 %	32,7 %	100 %

Odnos med leposlovnimi in poučnimi knjigami je 67,3 % : 32,7 % in nam kaže, da so knjižnice pravilno usmerile svojo nabavno politiko v korist nakupa poučnih knjig. Rezultati te preusmeritve se seveda ne pokažejo takoj in bodo vidni šele čez nekaj let. Med knjižnicami so dokajšnje razlike: Šiška je nabavila 315 poučnih knjig, Delavska knjižnica pa 1254 poučnih knjig. Vendar procentualno te razlike niso tako velike: Mestna knjižnica, Moste, Bežigrad in Vič so nakupile 30 % do 32 % knjig poučne vsebine, Šiška le 19 %, a Delavska knjižnica 40 %.

IV. OBRAČANJE KNJIŽNE ZALOGE

Da bi bilo predloženo statistično gradivo preglednejše in bolj uporabno, je treba dodati še stanje knjižne zaloge ob koncu leta 1972 po posameznih knjižnicah in ga primerjati s številom izposojenih knjig. Tako dobimo podatek o tem, kolikokrat na leto se obrne celotna knjižna zaloga v izposoji.

	Knjižna zaloga	Izposojeno	Obrat
Mestna knjižnica	81.130	221.131	2,7-krat
Delavska knjižnica	110.072	155.248	1,4-krat
Moste	36.453	121.595	3,3-krat
Šiška	37.163	114.544	3,0-krat
Bežigrad	23.098	91.473	3,9-krat
Vič	18.745	51.402	2,7-krat
Skupaj	306.661	755.393	2,5-krat

Obračanje knjižne zaloge je precej hitro. Dokazuje nam, da je večina knjižnic mladih, po vojni ustanovljenih, z novejšim knjižnim fondom na zalogi. Relativno počasno obračanje knjižne zaloge ima le Delavska knjižnica, to pa zato, ker ima veliko zalogo poučnih knjig, ki se izposojajo na daljše roke. Struktura knjižne zaloge namreč bistveno vpliva na razne pojave v knjižnicah, tako na pestrost izposoje knjig, na pestrost socialnega sestava bralcev, na pogostnost obiska bralcev pa tudi na hitrost obračanja knjižne zaloge. Knjižnica, ki ima na svojih policah v glavnem le leposlovje, bo imela precej enostaven socialni sestav bralcev, izposojene knjige bodo približno enake vsebine, frekvenca obiskov bralcev bo dokaj visoka in knjižni fond se bo hitro obračal. Tista knjižnica pa, ki ima bogato izbiro poučnih knjig, bo navedla v svojih statistikah širok spekter v socialnem sestavu bralcev, izposojene knjige bodo z najrazličnejših področij in strok. Zato pa bo frekvenca obiska bralcev nizka in knjižni fond se bo počasi obračal.

ZAKLJUČEK

Ta pregled statističnih podatkov o ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnicah oziroma o njihovem delu v letu 1972 ni popoln. Še marsikatero posebnosti, zveze, zakonitosti in odnosi bi se dali razkriti iz statističnega gradiva, zlasti ko bi razpolagali s podatki po enakih merilih za leta nazaj. Tudi bi bilo zaželeno, da bi bile na enak način sestavljene statistike o splošnoizobraževalnih knjižnicah drugih mestnih središč Slovenije. Primerjava teh podatkov s podatki, objavljenimi v tem sestavku, bi nam dala dragocene rezultate o tem, kako različni socialni, ekonomski in izobrazbeni pogoji vplivajo na obisk knjižnice, strukturo bralcev in strukturo izposojenih knjig.

Sestavek je prikazal le delno sliko aktivnosti šestih splošnoizobraževalnih knjižnic, ki delujejo v Ljubljani. Ker pa je način, kako je bila projicirana ta slika, nov, zato je tudi slika malo drugačna od dosedanjih. Skupnost ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic je sprejela tak način vodenja statistike kot poizkus, ki se da popraviti in izboljšati. Zato je to gradivo javno objavljeno z namenom, da se zbudijo zanimanje za probleme statistike in da se na ta način pride do novih spodbud in predlogov, ki bodo pripomogli k boljšemu in koristnejšemu načinu vodenja statistike v splošnoizobraževalnih knjižnicah pri nas.